

УДК 373.3.5.015.31:316.42

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.1.14>

Наталія СУШИК

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0001-9878-9115

Бібліографічний опис статті: Сушик, Н. (2024). Технологія соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей молодшого шкільного віку та батьків. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 96–104, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.1.14>

**ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ «ОСОБИСТА ГІДНІСТЬ.
БЕЗПЕКА ЖИТТЯ. ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ»
ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА БАТЬКІВ**

У статті визначені особливості технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей молодшого шкільного віку та батьків: 1) багатofункціональна; 2) цілеспрямована; 3) модульна; 4) групова; 5) інтерактивна. Мета дослідження – обґрунтувати об’єкт, суб’єкт, мету, завдання, структуру, зміст, форми, методи, умови реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей молодшого шкільного віку та батьків на основі компетентнісного підходу. Об’єктом технології є діти молодшого шкільного віку та батьки. Суб’єктами реалізації технології є заступники директорів з виховної роботи, соціальні педагоги, практичні психологи, педагоги-організатори, вчителі початкових класів закладів загальної середньої освіти. Мета та завдання технології спрямовані на розвиток, формування інтегрованої сукупності компетентностей (життєвої, комунікативної, соціальної) дітей молодшого шкільного віку та батьків. Структура та зміст технології складається з трьох модулів: 1) «Особиста гідність»; 2) «Безпека життя»; 3) «Громадянська позиція». Форма реалізації технології – інтерактивні заняття. Методи реалізації технології: бесіда, інформаційне повідомлення, метод вправ, робота в групах, кейс-метод, програвання рухливих, рольових ігор, виконання творчих завдань. Засоби реалізації технології: інтерактивні сценарії. Тривалість реалізації технології передбачає проведення інтерактивних занять: 1) шести занять для учнів першого та другого класів – 30 хвилин (3 год.); 2) шести занять для учнів третього та четвертого класів – 45 хвилин (4,5 год.); 3) шести занять для батьків – 90 хвилин (9 год.). У статті визначені умови ефективної реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей молодшого шкільного віку та батьків.

Ключові слова: життєва, комунікативна, соціальна компетентність, соціальне виховання, технологія соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей молодшого шкільного віку та батьків.

Nataliia SUSHYK

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Social Pedagogy and Pedagogy of Higher School, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0001-9878-9115

To cite this article: Sushyk, N. (2024). Tekhnolohiia sotsialnoho vykhovannia «Osobyista hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytysia» ditei molodshoho shkilnoho viku ta batkiv [Technology of Social Education «Personal Dignity. Safety of Life. Civic Position» of Primary School Age Children and Parents]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 96–104, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.1.14>

**TECHNOLOGY OF SOCIAL EDUCATION «PERSONAL DIGNITY. SAFETY OF LIFE.
CIVIC POSITION» OF PRIMARY SCHOOL AGE CHILDREN AND PARENTS**

The article defines the features of the technology of social education «Personal dignity. Safety of life. Civic position» of primary school age children and parents: 1) multifunctional; 2) purposeful; 3) modular; 4) group; 5) interactive. The purpose of the research is to substantiate the object, subject, purpose, task, structure, content, forms, methods, conditions of implementation of the technology of social education «Personal dignity. Safety of life. Civic position» of primary school

age children and parents based on the competence approach. The object of the technology is children of primary school age and parents. Subjects of technology implementation are deputy headmasters for educational work, social pedagogues, practical psychologists, pedagogues-organizers and primary school teachers of general secondary education institutions. The purpose and tasks of the technology are aimed at developing and forming an integrated set of competencies (vital, communicative, social) of primary school age children and parents. The structure and content of the technology consists of three modules: 1) «Personal dignity»; 2) «Safety of life»; 3) «Civic position». The form of technology implementation is interactive classes. Methods of technology implementation: conversation, informative message, method of exercises, work in groups, case method, playing moving, role-playing games, performing creative tasks. Means of technology implementation: interactive scenarios. The duration of the technology implementation involves conducting interactive classes: 1) six classes for students of the first and second grades – 30 minutes (3 hours); 2) six classes for students of the third and fourth grades – 45 minutes (4,5 hours); 3) six classes for parents – 90 minutes (9 hours). The article defines the conditions for the effective implementation of the technology of social education «Personal dignity. Safety of life. Civic position» of primary school age children and parents.

Key words: vital, communicative, social competence, social education, the technology of social education «Personal dignity. Safety of life. Civic position» of primary school age children and parents.

Актуальність проблеми. Соціальне виховання дітей та батьків – це розвиток, формування, здобуття актуального, раціонального, оптимального, ефективного соціального досвіду особистості для успішного розв’язання різноманітних життєвих ситуацій.

Технологія соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» – це система науково обґрунтованих форм, методів, засобів, застосування яких забезпечує розвиток, формування інтегрованої сукупності компетентностей дітей та батьків.

Згідно з нашою науковою позицією, **компетентність дітей та батьків** – це «здатність особистості активізувати, мобілізувати, ефективно застосувати цінності, ціннісні орієнтації, знання, переконання, вміння, навички (Sushyk, 2021, с. 894)» в різноманітних життєвих ситуаціях.

Життєва компетентність дітей та батьків – «здатність особистості успішно вирішувати актуальні завдання на різних вікових етапах в усіх сферах життєдіяльності, спрямовувати соціальні та особистісні ресурси на самовдосконалення (самопізнання, саморозвиток, самоосвіту, самовиховання) (Sushyk, 2021, с. 894)».

Комунікативна компетентність дітей та батьків – «здатність особистості толерантно й ефективно спілкуватися з людьми в різноманітних життєвих ситуаціях (Sushyk, 2021, с. 894)».

Правова компетентність дітей та батьків – «здатність особистості відповідально, ефективно реалізувати права та обов’язки в усіх сферах життєдіяльності (Sushyk, 2021, с. 894)».

Соціальна компетентність дітей та батьків – «здатність особистості ефективно спів-

працювати з партнерами у групі, команді, колективі, виконувати соціальні ролі та функції («громадянина», «учня», «батька/матері» та інші) (Sushyk, 2021, с. 894–895)».

Економічна компетентність дітей та батьків – «здатність особистості відповідально заробляти, зберігати, заощаджувати, раціонально використовувати фінансові, матеріальні, особистісні, сімейні, суспільні ресурси (Sushyk, 2021, с. 895)».

Дозвіллева компетентність дітей та батьків – «здатність особистості ефективно й оптимально використовувати вільний час, цікаво, змістовно організовувати дозвіллеву та творчу діяльність (Sushyk, 2021, с. 895)».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ми обґрунтували розвиток, формування компетентностей (життєвої, комунікативної, правової, соціальної, економічної, дозвіллевої) дітей підліткового та юнацького віку в реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» (Сушик, 2020, с. 161–167) на основі аналізу наукових праць: 1) програми виховної роботи та змісту тренінгових занять з учнями 7–11 класів з питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» (Авельцева, Бойчук, Грінчук, Гулевська-Черниш, Зверева, Зимівець, Калініна, Лях, Молочний, Москвіна, Петрович, Петрошко, Руда, Румак, Терницька, Цюман, Шеламкова, 2017); 2) програми та змісту тренінгових занять з батьками учнів 7–11 класів з питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» (Зверева, Мирошніченко, Руда, Румак, 2012).

Із метою обґрунтування компетентнісного підходу в реалізації технології соціального

виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей молодшого шкільного віку та батьків нами було проаналізовано наукові праці в таких аспектах: 1) програма виховної роботи та зміст тренінгових занять з учнями 1–4 класів з питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» (Бойчук, Заруцька, Нагула, Цюман, Чопик, 2023); 2) програма та зміст інтерактивних занять з батьками учнів 1–4 класів з питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» (Адамська, Цюман, 2023); 3) упровадження програми виховної роботи з учнями 1–4 класів з питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» (Адамська, Нагула, Цюман, 2023).

Мета дослідження – обґрунтувати об’єкт, суб’єкт, мету, завдання, структуру, зміст, форми, методи, умови реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей молодшого шкільного віку та батьків на основі компетентнісного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Технологія соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» спрямована на розвиток, формування життєвої, комунікативної, соціальної компетентностей дітей молодшого шкільного віку та батьків.

Технологія соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей молодшого шкільного віку та батьків характеризується такими особливостями:

1. Багатофункціональна тому, що виконує **розвиваючу, виховну** (розвиток, формування життєвої, комунікативної, соціальної компетентностей дітей молодшого шкільного віку та батьків), **комунікативну** (інтерактивна взаємодія педагогів, дітей молодшого шкільного віку, батьків на основі суб’єкт-суб’єктного принципу), **профілактичну** (первинна соціальна профілактика торгівлі людьми) **функції**.

2. Цілеспрямована тому, що забезпечує розвиток, формування інтегрованої сукупності компетентностей (життєвої, комунікативної, соціальної) дітей молодшого шкільного віку та батьків.

3. Модульна тому, що структура технології складається з трьох змістових модулів: 1) «Осо-

биста гідність»; 2) «Безпека життя»; 3) «Громадянська позиція».

4. Групова тому, що реалізується через групові форми соціального виховання дітей молодшого шкільного віку та батьків: інтерактивні заняття.

5. Інтерактивна тому, що застосовуються інтерактивні форми (інтерактивні заняття), методи (бесіда, інформаційне повідомлення, метод вправ, робота в групах, кейс-метод, проєктування рухливих, рольових ігор, виконання творчих завдань), засоби (інтерактивні сценарії) соціального виховання дітей молодшого шкільного віку та батьків.

Із метою ефективною реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей молодшого шкільного віку пропонуємо її характеристику на основі компетентнісного підходу (табл. 1).

Із метою ефективною реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» батьків пропонуємо її характеристику на основі компетентнісного підходу (табл. 2).

Висновки. Ефективна реалізація технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» залежить від урахування таких умов:

1) рівня професійної компетентності суб’єктів реалізації цієї технології (заступників директорів з виховної роботи, соціальних педагогів, практичних психологів, педагогів-організаторів, вчителів початкових класів закладів загальної середньої освіти);

2) вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку та батьків;

3) індивідуальних особливостей (цінності, ціннісні орієнтації, знання, уміння, навички, здібності, якості) дітей молодшого шкільного віку та батьків;

4) діагностики рівня сформованості компетентностей (життєвої, комунікативної, соціальної) дітей молодшого шкільного віку та батьків на початковому, основному, завершальному етапах;

5) ефективною суб’єкт-суб’єктною взаємодією заступників директорів з виховної роботи, соціальних педагогів, практичних психологів, педагогів-організаторів, вчителів початкових класів закладів загальної середньої освіти, дітей молодшого шкільного віку та батьків;

Характеристика технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей молодшого шкільного віку на основі компетентнісного підходу

№ з/п	Компоненти технології	Характеристика компонентів технології	
1.	Об'єкт технології	діти молодшого шкільного віку (учні 1–4 класів ЗЗСО)	
2.	Суб'єкти реалізації технології	заступники директорів з виховної роботи, соціальні педагоги, практичні психологи, педагоги-організатори, вчителі початкових класів закладів загальної середньої освіти	
3.	Мета технології	розвиток, формування компетентностей дітей молодшого шкільного віку	
4.	Завдання технології	розвиток, формування життєвої, комунікативної, соціальної компетентностей дітей молодшого шкільного віку	
5.	Структура технології	<i>Блок 1. «Особиста гідність» (вісім інтерактивних занять)</i> <i>Блок 2. «Безпека життя» (вісім інтерактивних занять)</i> <i>Блок 3. «Громадянська позиція» (вісім інтерактивних занять)</i>	
6.	Зміст технології	1) розвиток, формування життєвої компетентності (Sushyk, 2021, с. 894) дітей молодшого шкільного віку:	
	Блок 1. «Особиста гідність» <i>Пригода 1. «Я» вивчає себе» (1 кл.)</i> <i>Пригода 2. «Я» знайомиться з іншими «Я» (1 кл.)</i> <i>Пригода 1. «Я» і моє» (2 кл.)</i> <i>Пригода 2. «Я» моє! – «Я» твоє!» (2 кл.)</i> <i>Пригода 1. «Я» керує своїми емоціями» (3 кл.)</i> <i>Пригода 2. «Я» цінує себе» (3 кл.)</i> <i>Пригода 1. «Я» і моя гідність» (4 кл.)</i> <i>Пригода 2. «Я» гідне поваги» (4 кл.)</i>	цінність	гідне життя, гідність дітей
		ціннісна орієнтація	повага особистої гідності та гідності інших людей
		знання	особистість, гідна людина, особиста гідність, індивідуальність, індивідуальні особливості дітей; простір, особистий простір, власність, власні речі, комфорт; емоції (позитивні, негативні), самопочуття дітей; цінність, неповторність, унікальність власного «Я», гідна, відповідальна поведінка дітей
		переконання	гідне ставлення до власної особистості та інших людей; відповідальне ставлення дітей до своєї та чужої власності; саморегулювання власних емоцій; ціннісне ставлення дитини до власної особистості та інших людей
		уміння, навички	усвідомити, проявити особисту гідність, індивідуальність, поважати гідність, індивідуальність інших людей; визначити особистий простір, захистити свою та поважати чужу власність; розпізнати, виразити, регулювати власні емоції; цінувати, любити, поважати, пізнати, заохочувати, підтримувати власну особистість та інших людей
	здатність	гідно поводитися щодо власної особистості та інших людей у різноманітних ситуаціях	

	Блок 2. «Безпека життя» Пригода 3. «Я» поважає власне тіло» (1 кл.) Пригода 4. «Я» вчиться захищати себе» (1 кл.) Пригода 3. «Я» піклується про себе» (2 кл.) Пригода 4. «Я» вміє просити про допомогу» (2 кл.) Пригода 3. «Я» має секрети» (3 кл.) Пригода 4. «Я» довіряє «погані» секрети» (3 кл.) Пригода 3. «Я» відчувається захищеним» (4 кл.) Пригода 4. «Я» розуміє, що небезпека = дискомфорт» (4 кл.)	цінність	життя дітей
		ціннісна орієнтація	безпечне життя дітей
		знання	тіло, частини тіла, безпека, правила безпечної поведінки, небезпека, алгоритми поведінки в потенційно небезпечних ситуаціях, допомога батьків або інших дорослих, секрет (позитивний, негативний), загрози життю та здоров'ю людини, дискомфорт
		переконання	відповідальність за свої вчинки, особисту безпеку
		уміння, навички	захистити, піклуватися про себе; застосувати ефективні варіанти поведінки в потенційно небезпечних ситуаціях; попросити про допомогу; розповісти про негативний секрет іншій людині; захистити себе від різних небезпек; визначити загрози життю та здоров'ю людини, наслідки небезпечних дій; застосувати правила безпечної поведінки в різноманітних ситуаціях
		здатність	відповідально, безпечно поводитися в різноманітних ситуаціях
		Блок 3. «Громадянська позиція» Пригода 5. «Я» вчиться поважати спільноту «Я» (1 кл.) Пригода 6. «Я» – хранитель цінностей» (1 кл.) Пригода 5. «Я» має обов'язки» (2 кл.) Пригода 6. «Я» вирішує, «Я» відповідає» (2 кл.) Пригода 5. «Я» досліджує мрії людини, громади, країни» (3 кл.) Пригода 6. «Я» діє для громади» (3 кл.) Пригода 5. «Я» – громадянин/громадянка країни Унікальна!» (4 кл.) Пригода 6. «Я» має громадянську позицію» (4 кл.)	
		2) розвиток, формування соціальної компетентності (Sushyk, 2021, с. 894–895) дітей молодшого шкільного віку:	
		цінність	громадянство
		ціннісна орієнтація	відповідальне громадянство
		знання	країна, громада, колектив, права та обов'язки, колективні та індивідуальні рішення; мрії людини, громади, країни; громадянин, повага до законів, прапора, гімну держави, активна громадянська позиція
		переконання	відповідальне ставлення до громадянських прав і обов'язків
		уміння, навички	поважати, допомагати, захищати, ефективно взаємодіяти, співпрацювати, досягати успішних результатів у колективі, громаді, країні; відповідально виконувати обов'язки, ухвалювати рішення, реалізовувати свої мрії та мрії інших людей, здійснювати активну громадську діяльність для особистого благополуччя та інших людей; відповідально реалізувати громадянські права та виконувати обов'язки
		здатність	гідно, відповідально поводитися в колективі, громаді, країні
7.	Форми реалізації технології	Інтерактивні заняття для учнів першого та другого класів тривалістю 30 хвилин, для учнів третього та четвертого класів – 45 хвилин	
8.	Методи реалізації технології	Методи соціального виховання дітей: бесіда, інформаційне повідомлення, метод вправ, робота в групах, кейс-метод (Sushyk, 2021, с. 914–916), програвання рухливих, рольових ігор, виконання творчих завдань	
9.	Тривалість реалізації технології	Шість інтерактивних занять для учнів першого та другого класів тривалістю 30 хвилин (3 год.); шість інтерактивних занять для учнів третього та четвертого класів тривалістю 45 хвилин (4,5 год.)	
10.	Навчально-методичне забезпечення технології Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція: методичний посібник для виховної роботи з учнями 1–4 класів з питань попередження торгівлі людьми / автори-упоряд.: Н. І. Бойчук, О. В. Заруцька, О. Л. Нагула, Т. П. Цюман, С. В. Чопик / за заг. ред. Т. П. Цюман. Київ.: ФОП Буря О. Д., 2023. 178 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Manual_Print_Full-preview.pdf (дата звернення: 08.02.2024).		

Характеристика технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» батьків на основі компетентнісного підходу

№ з/п	Компоненти технології	Характеристика компонентів технології		
1.	Об'єкт технології	батьки дітей молодшого шкільного віку (учнів 1–4 класів ЗЗСО)		
2.	Суб'єкти реалізації технології	заступники директорів з виховної роботи, соціальні педагоги, практичні психологи, педагоги-організатори, вчителі початкових класів закладів загальної середньої освіти		
3.	Мета технології	розвиток, формування компетентностей батьків		
4.	Завдання технології	розвиток, формування життєвої, комунікативної, соціальної компетентностей батьків		
5.	Структура технології	<i>Блок 1. «Особиста гідність»</i> (два інтерактивних заняття) <i>Блок 2. «Безпека життя»</i> (два інтерактивних заняття) <i>Блок 3. «Громадянська позиція»</i> (два інтерактивних заняття)		
6.	Зміст технології	1) розвиток, формування життєвої компетентності (Sushyk, 2021, с. 894) батьків:		
	Блок 1. «Особиста гідність» <i>Пригода 1. «Я» досліджує себе»</i> <i>Пригода 2. «Я» вміє проявляти повагу та турботу»</i>	цінність	гідне життя, гідність батьків і дітей	
		ціннісна орієнтація	повага особистої гідності батьків і дітей	
		знання	особистість, особиста гідність, індивідуальність батьків і дітей, методи підтримки та заохочення власної особистості та дітей	
		переконання	гідне ставлення до власної особистості та дітей	
		уміння, навички	любити, поважати себе, гордитися своїми здобутками; усвідомити, визначити, проявити особисту індивідуальність, допомогти дітям усвідомити, визначити, проявити індивідуальність; любити, поважати, підтримувати дітей, допомагати дітям; ефективно застосувати метод заохочення дітей	
		здатність	гідно поводитися щодо власної особистості та дітей у різноманітних ситуаціях	
	Блок 2. «Безпека життя» <i>Пригода 3. «Я» знає, як почуватися в безпеці»</i> <i>Пригода 4. «Я» розуміє, як захищати й захищатися від небезпек»</i>	цінність	життя батьків і дітей	
		ціннісна орієнтація	безпечне життя батьків і дітей	
		знання	фізичний, психологічний, соціальний комфорт, аналіз ризиків, безпека, особисті кордони батьків і дітей	
		переконання	відповідальність за безпеку власної особистості та дітей	
		уміння, навички	визначити, захистити особисті кордони батьків і дітей, навчити дітей визначити, захистити особисті кордони в різноманітних ситуаціях	
		здатність	відповідально, безпечно поводитися щодо власної особистості та дітей у різноманітних ситуаціях	
	Блок 3. «Громадянська позиція» <i>Пригода 5. «Я» навчає гідних вчинків»</i>	2) розвиток, формування соціальної компетентності (Sushyk, 2021, с. 894) батьків:		
		цінність	сім'я	
		ціннісна орієнтація	успішна, щаслива сім'я	
		знання	гідність, гідне ставлення, гідна поведінка, спільні цілі, плани, рішення, діяльність, здобутки батьків і дітей у сім'ї	
		переконання	взаємне гідне ставлення батьків і дітей у сім'ї	
		уміння, навички	поважати, взаємодіяти, працювати, допомагати, підтримувати, захищати батьків і дітей у сім'ї	
		здатність	гідно, відповідально поводитися в сім'ї	

	Пригода 6. «Я» демонструє громадянську позицію»	цінність	громадянство
		ціннісна орієнтація	відповідальне громадянство
		знання	громада, активна громадянська позиція батьків і дітей, актуальні проблеми громади, спільні цілі, рішення, суспільно корисна діяльність, результати, здобутки батьків і дітей у громаді
		переконання	відповідальне ставлення до громадянських прав і обов'язків
		уміння, навички	визначити спільно з дітьми актуальні проблеми, ефективні методи їх розв'язання в громаді, ефективно реалізувати різні види громадської діяльності, здобути успішні результати
		здатність	гідно, відповідально поводитися в громаді, країні
7.	Форми реалізації технології	Інтерактивні заняття для батьків тривалістю 90 хвилин	
8.	Методи реалізації технології	Методи соціального виховання батьків: бесіда, інформаційне повідомлення, перегляд та обговорення відео уроків, дискусія, метод вправ, робота в групах, кейс-метод (Sushyk, 2021, с. 914–916), виконання творчих завдань	
9.	Тривалість реалізації технології	Шість інтерактивних занять для батьків тривалістю 90 хвилин (9 год.)	
10.	Навчально-методичне забезпечення технології Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція: інтерактивні сценарії для роботи з батьками учнів 1–4 класів / автори-упоряд.: З. М. Адамська, Т. П. Цюман / за заг. ред. Т. П. Цюман Київ : ФОП Костінський С. Л., 2023. 108 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Manual_Parents_1-4grades_Block-final.pdf (дата звернення: 08.02.2024).		

6) добровільної участі дітей молодшого шкільного віку та батьків в інтерактивних заняттях;

7) оптимальної кількості учасників цільових груп дітей молодшого шкільного віку та батьків;

8) мотивування батьків до активної, систематичної участі в інтерактивних заняттях;

9) обговорення та визначення періодичності, тривалості проведення інтерактивних занять з батьками;

10) проведення інтерактивних занять з дітьми молодшого шкільного віку та батьками паралельно;

11) ефективного, оптимального проведення інтерактивних занять з дітьми молодшого шкільного віку та батьками згідно з розробленими сценаріями;

12) ефективного, оптимального застосування інтерактивних методів, прийомів, засобів соціального виховання дітей молодшого шкільного віку та батьків;

13) перегляд та обговорення відео уроків з батьками під час інтерактивних занять згідно з визначеною темою та метою;

14) оптимального навчально-методичного, матеріального, технічного забезпечення групової, індивідуальної роботи дітей молодшого шкільного віку та батьків.

Перспективи подальших досліджень передбачають обґрунтування компетентного підходу в реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Sushyk N. Competent approach to realization of technology of social education of personality. *Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes* : monograph / edited by Magdalena Gawron-Łapuszek, Yana Suchukova. Katowice : Publishing House of University of Technology, 2021. P. 893–916, 1219. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/3ae54f97de8a1480cfb229660e616f25.pdf> (дата звернення: 08.02.2024).

2. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція : програма виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми ; наук. кер. та ред. І. Д. Звереві та Ж. В. Петрочко. Київ : ФО-П Савісько І. С., 2017.

88 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_programa_2017.pdf (дата звернення: 08.02.2024)

3. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція: інтерактивні сценарії для роботи з батьками учнів 1–4 класів / автори-упоряд.: З. М. Адамська, Т. П. Цюман / за заг. ред. Т. П. Цюман Київ : ФОП Костінський С. Л., 2023. 108 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Manual_Parents_1-4grades_Block-final.pdf (дата звернення: 08.02.2024).

4. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція: метод. посіб. для виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми: 7 клас / наук. кер. та ред. : І. Д. Зверева та Ж. В. Петрочко. Вид. 3-тє, доповн. Київ: ФОП Савісько І. С., 2017. 188 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_7klas_2017.pdf (дата звернення: 08.02.2024).

5. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція: метод. посіб. для виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми: 8 клас / наук. кер. та ред. : І. Д. Зверева та Ж. В. Петрочко. Вид. 3-тє, доповн. Київ: ФОП Савісько І. С., 2017. 168 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_8klas_2017.pdf (дата звернення: 08.02.2024).

6. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція: метод. посіб. для виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми: 9 клас / наук. кер. та ред. : І. Д. Зверева та Ж. В. Петрочко. Вид. 3-тє, доповн. Київ: ФОП Савісько І. С., 2017. 164 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_9klas_2017.pdf (дата звернення: 08.02.2024).

7. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція: метод. посіб. для виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми: 10 клас / наук. кер. та ред. : І. Д. Зверева та Ж. В. Петрочко. Вид. 3-тє, доповн. Київ: ФОП Савісько І. С., 2017. 140 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_10klas_2017.pdf (дата звернення: 08.02.2024).

8. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція: метод. посіб. для виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми: 11 клас / наук. кер. та ред. : І. Д. Звереві та Ж. В. Петрочко. Вид. 3-тє, доповн. Київ: ФОП Савісько І. С., 2017. 132 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_11klas_2017.pdf (дата звернення: 08.02.2024).

9. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція: методичний посібник для виховної роботи з учнями 1–4 класів з питань попередження торгівлі людьми / автори-упоряд.: Н. І. Бойчук, О. В. Заруцька, О. Л. Нагула, Т. П. Цюман, С. В. Чопик / за заг. ред. Т. П. Цюман. Київ.: ФОП Буря О. Д., 2023. 178 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Manual_Print_Full-preview.pdf (дата звернення: 08.02.2024).

10. Сушик Н. С. Компетентнісний підхід у реалізації технології соціального виховання «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» дітей підліткового та юнацького віку. *Нова педагогічна думка*. 2020. № 2 (102). С. 161–167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2020_2_37 (дата звернення: 08.02.2024).

11. Творимо разом світ, безпечний для дитини: програма та зміст тренінгових занять для батьків: інфор.-метод. матеріали / наук. кер. та ред. І. Д. Звереві. Київ: [б. в.], 2012. 268 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Posibnyk_parent.pdf (дата звернення: 08.02.2024)

12. Упровадження програми виховної роботи з учнями 1–4 класів з питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»: навч.-метод. посіб. (для системи післядипломної педагогічної освіти) / авт.-упоряд.: З. Адамська, О. Нагула, Т. Цюман ; за заг. ред. Т. Цюман. Київ: ФОП Буря О. Д., 2023. 136 с. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Manual_methodologists_final1.pdf (дата звернення: 08.02.2024).

REFERENCES:

1. Sushyk, N. (2021) Competent approach to realization of technology of social education of personality. *Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes*. M. Gawron-Lapuszek, & Y. Suchukova (Ed.). (pp. 893-916). Katowice: Publishing House of University of Technology. Retrieved from <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/3ae54f97de8a1480cfb229660e616f25.pdf>

2. Zvierieva, I. D., & Petrochko, Zh. V. (Ed.). (2017). *Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia: prohrama vykhovnoi roboty z uchniamy z pytan protydii torhivli liudmy [Personal dignity. Safety of life. Civic position: a program of educational work with students on issues of combating human trafficking]* Kyiv: FOP Savisko I. S. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_programa_2017.pdf [in Ukrainian].

3. Adamska, Z. M., & Tsiuman, T. P. (2023). *Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia: interaktyvni stsenarii dlia roboty z batkamy uchniv 1-4 klasiv [Personal dignity. Safety of life. Civic position: interactive scenarios for working with parents of students in grades 1-4]* T. P. Tsiuman (Ed.). Kyiv: FOP Kostynskiy S. L. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Manual_Parents_1-4grades_Block-final.pdf [in Ukrainian].

4. Zvierieva, I. D., & Petrochko, Zh. V. (Ed.). (2017). *Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia: metodychnyi posibnyk dlia vykhovnoi roboty z uchniamy z pytan protydii torhivli liudmy: 7 klas [Personal dignity. Safety of life. Civic position: methodological guide for educational work with students on issues of combating human trafficking: 7th grade]* (3d ed., rev.). Kyiv: FOP Savisko I. S. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_7klas_2017.pdf [in Ukrainian].
5. Zvierieva, I. D., & Petrochko, Zh. V. (Ed.). (2017). *Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia: metodychnyi posibnyk dlia vykhovnoi roboty z uchniamy z pytan protydii torhivli liudmy: 8 klas [Personal dignity. Safety of life. Civic position: methodological guide for educational work with students on issues of combating human trafficking: 8th grade]* (3d ed., rev.). Kyiv: FOP Savisko I. S. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_8klas_2017.pdf [in Ukrainian].
6. Zvierieva, I. D., & Petrochko, Zh. V. (Ed.). (2017). *Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia: metodychnyi posibnyk dlia vykhovnoi roboty z uchniamy z pytan protydii torhivli liudmy: 9 klas [Personal dignity. Safety of life. Civic position: methodological guide for educational work with students on issues of combating human trafficking: 9th grade]* (3d ed., rev.). Kyiv: FOP Savisko I. S. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_9klas_2017.pdf [in Ukrainian].
7. Zvierieva, I. D., & Petrochko, Zh. V. (Ed.). (2017). *Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia: metodychnyi posibnyk dlia vykhovnoi roboty z uchniamy z pytan protydii torhivli liudmy: 10 klas [Personal dignity. Safety of life. Civic position: methodological guide for educational work with students on issues of combating human trafficking: 10th grade]* (3d ed., rev.). Kyiv: FOP Savisko I. S. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_10klas_2017.pdf [in Ukrainian].
8. Zvierieva, I. D., & Petrochko, Zh. V. (Ed.). (2017). *Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia: metodychnyi posibnyk dlia vykhovnoi roboty z uchniamy z pytan protydii torhivli liudmy: 11 klas [Personal dignity. Safety of life. Civic position: methodological guide for educational work with students on issues of combating human trafficking: 11th grade]* (3d ed., rev.). Kyiv: FOP Savisko I.S. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/osobysta_gidnist_11klas_2017.pdf [in Ukrainian].
9. Boichuk, N. I., Zarutskya, O. V., Nahula, O. L., Tsiuman, T. P., & Chopyk, S. V. (2023). *Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia: metodychnyi posibnyk dlia vykhovnoi roboty z uchniamy 1-4 klasiv z pytan poperedzhennia torhivli liudmy [Personal dignity. Safety of life. Civic position: methodical guide for educational work with students of grades 1-4 on the human trafficking prevention]* T.P. Tsiuman (Ed.). Kyiv: FOP Buria O.D. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Manual_Print_Full-preview.pdf [in Ukrainian].
10. Sushyk, N. S. (2020). Kompetentnisnyi pidkhid u realizatsii tekhnolohii sotsialnoho vykhovannia «Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia» ditei pidlitkovoho ta yunatskoho viku [A competent approach in the implementation of the social education technology «Personal dignity. Safety of life. Civic position» of children of adolescent and youth age] *Nova pedahohichna dumka – The New Pedagogical Thought*, 2(102), 161-167. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2020_2_37 [in Ukrainian].
11. Zvierieva, I. D. (Ed.). (2012). *Tvorymo razom svit, bezpechnyi dlia dytyny: prohrama ta zmist treninhovykh zaniat dlia batkiv: informatsiino-metodychni materialy [Create a world that is safe for the child together: the program and content of training classes for parents: informational and methodological materials]* Kyiv: N. p. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Posibnyk_parent.pdf [in Ukrainian].
12. Adamska, Z., Nahula, O., & Tsiuman, T. (2023). *Uprovadhennia prohramy vykhovnoi roboty z uchniamy 1-4 klasiv z pytan protydii torhivli liudmy «Osobysta hidnist. Bezpeka zhyttia. Hromadianska pozytsiia» [Implementation of the program of educational work with students of grades 1-4 on issues of human trafficking combating «Personal dignity. Safety of life. Civic position»]* T. P. Tsiuman (Ed.). Kyiv: FOP Buria O. D. Retrieved from: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Manual_methodologists_final.pdf [in Ukrainian].